

با خورشید سامرا

تحلیل از زندگانی امام حسن عسکری علیه السلام

محمد جواد طبسی

ترجمه: عباس جلالی

بیت

۱۳۹۴

www.ketab.ir

موضوع:

اهل بيت عليهم السلام: ۵۰ (تاریخ: ۱۱۲)

گروه مخاطب:

- عمومی

شماره انتشار کتاب چاپ اول: ۷۶۰

مسلسل انتشار (چاپ اول و تجدید چاپ): ۶۵۱۰

طیسی، محمدجواد، ۱۳۳۱ -

با خورشید سامرا: تحلیلی از زندگانی امام حسن عسکری علیه السلام. محمدجواد طیسی؛ ترجمه عباس جلالی - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۷۹.

[۳۴۸] ص - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۷۶۰) (تاریخ: ۱۱۲) (اهل بیت علیهم السلام؛ ۵۰)

ISBN 978- 964 - 548 - 577 -

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

عنوان اصلی: حیاة الإمام العسکری: دراسة تحليلية تاريخية علمية لحياة الإمام الحسن العسکری

Muhammad-Javad Tabasi. With the sun of Samerra An Analysis of the

ص - ع . به انگلیسی:

Imam Hasn Askari (Salaam unto him)

کتاب نامه به صورت زیرنویس:

چاپ سوم: ۱۳۹۴.

۱. حسن بن علی علیه السلام، امام یازدهم، ۲۳۲ - ۲۶۰ ق. الف. جلالی، عباس، ۱۳۳۴ - مترجم. ب. دفتر تبلیغات

اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. د. عنوان: حیاة الإمام العسکری: دراسة تحليلية تاريخية علمية لحياة الإمام

الحسن العسکری.

۲۹۷ / ۹۵۸۴

BP ۵۰ / ط ۲ / ۹۰۴۱

۱۳۹۴

- نویسنده: محمد جواد طیبی • ترجمه: عباس جلالی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی خوارزمیه قم)
- چاپ و صحافی: چاپخانه توس به بوسه تا کتاب
- نوبت چاپ: سوم / ۱۳۹۴ • ورقه ها: ۷۰۰ • بهای: ۲۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

- دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائیه)، ض پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۰۷-۰۵۵۰۴۲ شماره: ۳۷۷۴۲۱۵۴ تلفن بخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶
- فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۰ ناشر)
- فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تیریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۸۱۰۶۹۲۲
- فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی خراسان، ضوی، تلفن: ۲۲۳۳۶۷۲
- فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۰۰۲۰۱
- فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۳۲۲۲۱۷۱۲
- فروشگاه شماره ۶: رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان: قم، چهارراه شهدا، نیش خیابان ارم، سن: ۳۰۰۴۳۱۰۹
- فروشگاه شماره ۷: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۳۷، تلفن: ۳۷۸۴۲۵۹۰-۹۲

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، یا ارسال شماره همراه خود به ۰۲۱۵۵۰۰۰۶۰ یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail.info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • سرویراستار: ابوالفضل طریقه دار • ویراستاران: سیدحسین اسلامی و محمداسماعیل نباتیان • چکیده عربی: سهیله خانی • چکیده انگلیسی: مریم خانی • فیبا: مصطفی محفوظی • حروفنگاری: محمدحسین محمدی، عباس ساعدی و محمود صدیقی یار • اصلاحات حروفنگاری: الهام تره گزلی • صفحه آرایی: حسین محمدی و احمد مؤتمنی • نمونه خوانی: بیژن سهرابی، محمد یوسفی، بهروز سزائی، حسین بهرامیان و محمدجواد مصطفوی • کنترل نمونه خوانی: غلامرضا معصومی • کنترل فنی صفحه آرایی: سیدرضا موسوی منش • کارشناس طراحی و گرافیک و طراح جلد: مسعود نجابتی • اداره آماده سازی: حمید رضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • قائم مقام مؤسسه و مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی، رئیس مؤسسه محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه متنجم
۲۱	پیشگفتار
۲۲	انگیزه نگارش این اثر

بخش نخست: جلوه‌هایی از شخصیت امام حسن عسکری علیه السلام

۲۷	جلوه‌هایی از شخصیت امام حسن عسکری <small>علیه السلام</small>
۲۸	فصل اول: نام و نسب و القاب امام حسن عسکری <small>علیه السلام</small>
۲۸	۱. نام و نسب امام <small>علیه السلام</small>
۳۹	۲. القاب امام <small>علیه السلام</small>
۳۹	۱) عسکری
۳۰	۲) رفیق
۳۰	۳) زکی
۳۰	۴) فاضل
۳۱	۵) امین
۳۱	۶) میمون
۳۱	۷) نقی
۳۱	۸) ظاهر
۳۱	۹) ناطق عن الله
۳۲	۱۰) مؤمن بالله
۳۲	۱۱) مرشد الی الله
۳۲	۱۲) صادق

۳۳	.....	صامت (۱۳)
۳۳	.....	(۱۴) امین علی سرّ الله
۳۳	.....	(۱۵) علام
۳۳	.....	(۱۶) ولی الله
۳۳	.....	(۱۷) سراج اهل الجنة
۳۳	.....	(۱۸) خزانه الوصیین
۳۴	.....	۳. القاب معروف حضرت
۳۴	.....	۴. القاب وی در کتب رجال
۳۴	.....	(۱) به
۳۵	.....	(۲) در
۳۵	.....	(۳) از
۳۵	.....	(۴) عالم
۳۶	.....	فصل دوم: تصریح به امامت حضرت <small>علیه السلام</small>
۳۶	.....	۱. روایات منقول از نبی اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>
۳۶	.....	(۱) احادیث رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small> به روایت امام علی <small>علیه السلام</small>
۳۷	.....	(۲) روایتی دیگر از رسول اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>
۳۸	.....	(۳) روایت امام صادق <small>علیه السلام</small>
۳۹	.....	(۴) روایت سلمان فارسی
۴۰	.....	(۵) روایت جابر
۴۱	.....	(۶) روایت عبدالله بن عباس
۴۲	.....	(۷) روایت اسعد بن زراره
۴۲	.....	(۸) روایت آنس
۴۲	.....	(۹) روایت سهل بن سعد
۴۴	.....	(۱۰) روایت عبدالله بن ابی اوفی
۴۵	.....	(۱۱) روایت عبدالله بن عمر
۴۶	.....	(۱۲) روایت عایشه
۴۷	.....	۲. روایت امام حسین <small>علیه السلام</small>
۴۸	.....	۳. روایت علی بن حسین <small>علیه السلام</small>
۴۹	.....	۴. روایت امام باقر <small>علیه السلام</small>

۵۰	.....	۵. روایت امام صادق <small>علیه السلام</small>
۵۱	.....	۶. روایت موسی بن جعفر <small>علیه السلام</small>
۵۱	.....	۷. روایت علی بن موسی الرضا <small>علیه السلام</small>
۵۲	.....	۸. روایت امام جواد <small>علیه السلام</small>
۵۳	.....	۹. روایت امام هادی <small>علیه السلام</small>
۵۷	.....	درنگی کوتاه
۵۹	.....	فصل سوم: زندگی در کنار پدر
۶۰	.....	۱. ولادت حضرت
۶۱	.....	۲. در سوگ برادر
۶۳	.....	۳. از راج حضرت
۷۲	.....	محور مورد اتفاق
۷۳	.....	۴. در سوگ پدر
۷۳	.....	امام هادی در حیات اختصار
۷۴	.....	نماز بر جنازه پدر
۷۵	.....	پاره کردن گریبان از نظر فقر
۷۸	.....	فصل چهارم: تعداد فرزندان حضرت
۷۸	.....	تعداد فرزندان
۷۸	.....	۱. نداشتن فرزند
۷۹	.....	۲. فرزندان آن حضرت (امام عسکری <small>علیه السلام</small>) عبارتند از: حضرت حجت، موسی، فاطمه و عایشه
۷۹	.....	۳. ولادت فرزندی قبل از حضرت حجت
۸۰	.....	۴. تنها یک پسر و یک دختر
۸۰	.....	۵. داشتن دو فرزند
۸۹	.....	درنگی کوتاه
۹۰	.....	حضرت حجت تنها فرزند امام
۹۲	.....	فصل پنجم: جایگاه برجسته امام در دوران خویش
۹۲	.....	۱. جایگاه بلند وی از دیدگاه پدر
۹۳	.....	۲. مقام برجسته وی نزد خلفا
۹۴	.....	۳. جایگاه وی از دیدگاه وزیران حکومت عباسی
۹۵	.....	۴. مقام امام از دیدگاه احمد بن عیید

۵. منزلت حضرت از دیدگاه فرمانروایان معاصر ۹۶
۶. جایگاه حضرت از دیدگاه طیب متوکل ۹۶
۷. منزلت او نزد اهل کتاب ۹۷
۸. مقام او نزد دانشمندان معاصر ۹۹
۹. ارج و منزلت امام نزد مردم ۹۹
۱۰. سخن تاریخ نگاران ۱۰۰
- (۱) محمد بن طلحة شافعی ۱۰۰
- (۲) ابن صباغ مالکی ۱۰۰
- (۳) علامه ابن جوزی ۱۰۰
- (۴) علاء افندی ۱۰۱
- (۵) سرآوی شافعی ۱۰۲
- (۶) علامه ربیع بن عباد مکی ۱۰۲
- (۷) ابن شدقم ۱۰۳
- (۸) رکن الدین حسینی ۱۰۳
- (۹) هاشمی حنفی ۱۰۳
- (۱۰) یوسف نبهانی ۱۰۳
- (۱۱) بستانی ۱۰۴
- (۱۲) عباس نورالدین ۱۰۴
- (۱۳) محمود ابوالفیض ۱۰۴
- (۱۴) شیخ مفید رحمته الله ۱۰۵
- (۱۵) ابن شهر آشوب ۱۰۵
- (۱۶) علی بن عیسی اربلی ۱۰۵
- (۱۷) قطب راوندی ۱۰۶
- درنگی کوتاه ۱۰۷
- فصل ششم: فضایل و صفات برجسته امام علیه السلام ۱۱۰
۱. شدت ترس از خدا ۱۱۰
۲. زهد امام ۱۱۱
- درنگی کوتاه ۱۱۲
۳. عبادت حضرت ۱۱۳

۱۱۳	در زندان صالح بن وصیف
۱۱۴	زندان نحریر
۱۱۴	از زبان شاکری
۱۱۴	تأثیر عبادت امام
۱۱۵	در زندان علی بن جرین
۱۱۵	روزه در زندان
۱۱۶	فصل هفتم: معجزات و نشانه‌های امامت
۱۱۶	۱. شاگرد بختیشوع و خون گرفتن امام
۱۱۸	۲. ما را یگ زدن به روایت کلینی
۱۱۹	۳. امام را ابو هاشم
۱۲۰	۴. امام و امور بیبی
۱۲۱	۵. آگاهی از مرت براد
۱۲۲	۶. سخن گفتن با زبان‌ها گو آگون
۱۲۳	۷. صفاتی برجسته
۱۲۴	۸. امام عسکری و فرزند ام غانم
۱۲۵	۹. طبری و معجزه امام
۱۲۵	۱۰. ماجرای استر سرکش
۱۲۶	۱۱. یونس نقاش و امام عسکری <small>علیه السلام</small>
۱۲۷	۱۲. امام و ماجرای قالیچه
۱۳۰	۱۳. امام و مدعی تشیع
۱۳۳	۱۴. نماز امام و حرکت قلم
۱۳۳	۱۵. آگاهی از توکد فرزند
۱۳۴	۱۶. سخن کنیز
۱۳۴	۱۷. امام عسکری در چاه
۱۳۴	۱۸. خبر از جنون کنیز
۱۳۴	۱۹. گفت‌وگوی حضرت با گرگ
۱۳۵	۲۰. خبر از خیانت غلامان
۱۳۵	۲۱. نیکی به برادر
۱۳۶	۲۲. خبر از سال شهادت

۱۳۷	۲۳. او را کفن نما
۱۳۸	۲۴. زن همسایه
۱۳۸	۲۵. هدیه به ابو هاشم
۱۳۹	۲۶. سوگند دروغ
۱۳۹	۲۷. هدیه به علی بن ابراهیم
۱۴۰	۲۸. آزمایش امام در راه
۱۴۲	فصل هشتم: کلام نور
۱۵۱	فصل نهم: روایات حضرت از پدرانش
۱۵۱	۱. عیادت امام علی <small>علیه السلام</small> از صعصعه
۱۵۲	۲. آبرینش ادم و حوا
۱۵۲	۳. انگشتر اطمنه
۱۵۳	۴. با خورشید سینه زد
۱۵۴	۵. حدیث <small>إني أنا الله</small> نه این آن
۱۵۴	۶. روایت شارب خمر
۱۵۵	۷. خطبه امام علی <small>علیه السلام</small> در مسجد کوفه
۱۵۶	۸. حدیث معراج
۱۵۷	۹. عیادت بیمار
۱۵۸	۱۰. پرسش ابوذر
۱۵۹	۱۱. دستداران علی
۱۶۱	فصل دهم: روایات اعتقادی
۱۶۷	فصل یازدهم: روایات فقهی
۱۶۷	۱. باب طهارت
۱۶۷	۲. نماز
۱۷۰	۳. روزه
۱۷۱	۴. خمس و زکات
۱۷۲	۵. حج
۱۷۲	۶. ازدواج و طلاق
۱۷۳	۷. قضا و شهادت
۱۷۵	۸. وصیت

۱۷۹	۹. وقف
۱۷۹	۱۰. اژت
۱۸۰	۱۱. گذران زندگی
۱۸۴	۱۲. احکام میت
۱۸۴	۱۳. فرزندان
۱۸۵	فصل دوازدهم: تفسیر امام عسکری <small>علیه السلام</small>
۱۸۶	۱. چگونگی تفسیر
۱۸۸	۲. ختلاف آرا در مورد این تفسیر
۱۸۸	(۱) معف راوی (استرآبادی)
۱۸۹	(۲) مجهول الحال بودن راویان تفسیر
۱۸۹	(۳) رویت تفسیر از امام هادی <small>علیه السلام</small>
۱۹۰	(۴) ادعای جمعاً بودن تفسیر
۱۹۱	(۵) روایات ضاف
۱۹۳	(۶) مغایرت تفسیری این چنان با آن امام
۱۹۴	(۷) ناسازگاری زمان شاگردی او با او

بخش دوم: دوران حضرت

۱۹۷	دوران زندگی
۱۹۹	۹ فصل اول: تردیدکنندگان در امامت حضرت
۱۹۹	۱. نکوهش برخی شیعیان
۱۹۹	۲. پاسخ امام به هارون بن مسلم
۲۰۰	۳. آزمون در مسیر راه
۲۰۱	۴. علت تردید
۲۰۱	(۱) اوضاع دشوار سیاسی
۲۰۱	(۲) حفظ جان امام
۲۰۲	(۳) امامت محمد بن علی
۲۰۴	فصل دوم: مراکز شیعه
۲۰۴	۱. کوفه
۲۰۵	۲. بغداد

- ۲۰۵ ..... ۳. سامرا.
- ۲۰۵ ..... ۴. نیشابور.
- ۲۰۶ ..... ۵. قم.
- ۲۰۶ ..... اگر قمی‌ها نبودند.
- ۲۰۷ ..... درود خدا بر مردم قم.
- ۲۰۷ ..... پیشرفت علمی.
- ۲۰۸ ..... آینده قم.
- ۲۰۸ ..... پریشان حالی قمی‌ها.
- ۲۰۹ ..... بزرگان قم.
- ۲۱۰ ..... ۱. زکریا بن آدم.
- ۲۱۰ ..... زکریا امین دین و دنیا.
- ۲۱۰ ..... ۲. محمد بن حسن عطار.
- ۲۱۱ ..... ۳. ابن بابویه.
- ۲۱۱ ..... ۴. سعد بن عبدالله.
- ۲۱۲ ..... ۵. جعفر بن حسین.
- ۲۱۲ ..... ۶. شیخ صدوق.
- ۲۱۲ ..... ۷. محمد بن علی بن محبوب.
- ۲۱۲ ..... ۸. محمد بن عیسی بن عبدالله اشعری.
- ۲۱۲ ..... ۹. محمد بن یحیی عطار.
- ۲۱۳ ..... فصل سوم: توجه امام به شیعیان.
- ۲۱۳ ..... ۱. سفارش‌ها و رهنمودها.
- ۲۱۳ ..... (۱) در خانه بمان.
- ۲۱۴ ..... (۲) گرفتاری‌ها و مشکلات.
- ۲۱۴ ..... (۳) از او دوری جوید.
- ۲۱۵ ..... (۴) سلام نکند.
- ۲۱۵ ..... (۵) سکوت در برابر دشنام.
- ۲۱۶ ..... (۶) اگر آشکارا کتبی کشته می‌شوی.
- ۲۱۶ ..... (۷) آماده بلوا و آشوب باشید.
- ۲۱۷ ..... (۸) دفاع مسلحانه.

- ۲۱۷ ..... عدم مشاجره با یسر عمویت درباره امامت
- ۲۱۸ ..... (۱۰) خرسندی از راهنمایی و هم‌دلی شیعیان
- ۲۱۸ ..... (۱۱) آیا قرآن مخلوق است؟
- ۲۱۹ ..... (۱۲) فرشتگان، فرستادگان الهی
- ۲۲۰ ..... (۱۳) معنای ﴿لله الامر من قبل و من بعده﴾
- ۲۲۱ ..... (۱۴) معنای ﴿یمحو الله ما یشاء و یشبث﴾
- ۲۲۱ ..... (۱۵) شگفت‌تر از آنچه دیدی
- ۲۲۲ ..... ۶. تصدیق نکردن
- ۲۲۲ ..... (۱) شرک پنهان
- ۲۲۳ ..... (۱۰۱) قدردانی از اهل معروف
- ۲۲۳ ..... (۱۹) فروغ
- ۲۲۴ ..... (۲۰) سفارش بی‌به‌بیان
- ۲۲۹ ..... ۲. حضور در خانه شیعیان
- ۲۲۹ ..... حضور در شهرهای دور است
- ۲۳۱ ..... ۳. نامه نگاری
- ۲۳۱ ..... (۱) معنای «من کنت مولاه فعلی مولاه»
- ۲۳۱ ..... (۲) معنای حدیث «صعب مستصعب»
- ۲۳۲ ..... (۳) معنای «ولیعجه»
- ۲۳۲ ..... (۴) پرسش و پاسخ
- ۲۳۳ ..... (۵) احتلام
- ۲۳۳ ..... (۶) طبقات مردم
- ۲۳۴ ..... (۷) نامه به ابن بابویه
- ۲۳۵ ..... (۸) نامه امام به مردم قم و آبه (آوه)
- ۲۳۶ ..... (۹) نامه‌ای دیگر
- ۲۳۶ ..... (۱۰) تهی‌دستی یا بی‌نیازی؟
- ۲۳۷ ..... (۱۱) دعا در حق عمرو بن ابومسلم
- ۲۳۷ ..... (۱۲) دعا برای محمد بن محمد قلانسی
- ۲۳۷ ..... (۱۳) دعای بی‌نیازی
- ۲۳۸ ..... (۱۴) دعا در حق محمد بن حسن

۲۳۸	دیگر دعاها
۲۳۹	کوتاهی عمر در اثر گناه
۲۳۹	برتابی مکن
۲۴۰	جمع دو نماز
۲۴۰	رهنمود طبی
۲۴۱	رهنمودی دیگر
۲۴۱	نامه‌ای از زندان
۲۴۲	۴. کمک‌های مالی
۲۴۳	۱) کتبه خزری
۲۴۴	۲) کتبه عمرو بن ابومسلم
۲۴۴	۳) مساعدت ابوداهیه بن بلبل
۲۴۴	۴) رفع نیاز ابی زید
۲۴۵	۵) کمک به ابویوسف شمر
۲۴۵	۶) کمک به مرد علوی
۲۴۶	۷) کمک به احمد بن صالح
۲۴۷	۸) کمک به ابوهاشم جعفری
۲۴۷	۹) مساعدت به محمد بن احمد بن علی بن حسین
۲۴۹	فصل چهارم: وضعیت علویان
۲۵۰	۱. دستگیری و شکنجه
۲۵۱	۲. نهضت‌های علویان
۲۵۱	۱) حسین بن محمد بن حمزه
۲۵۲	۲) علی بن زید بن حسین
۲۵۳	۳) قیام احمد بن محمد بن عبدالله
۲۵۳	۴) جنبش عیسی بن جعفر
۲۵۴	فصل پنجم: قیام صاحب الزنج
۲۵۴	۱. نام و نسب وی
۲۵۶	۲. عقیده و آرای او
۲۵۶	۳. ادعاهای نابخردانه
۲۵۷	۴. کشتار بصره

۲۵۸	۵. درگیری با حکومت
۲۵۸	۶. انگیزه وابستگی به اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۲۵۹	۷. موضع‌گیری امام <small>علیه السلام</small>
۲۶۱	فصل ششم: موضع وی در قبال انحرافات
۲۶۱	مصادیقی از موضع‌گیری حضرت
۲۶۱	۱. موضع‌گیری در قبال صوفیه
۲۶۳	۲. موضع امام در برابر واقفی‌ها
۲۶۳	انکار امامت
۲۶۵	۳. برابر ثنویه
۲۶۵	دوگانه است، محروم از رحمت خدا
۲۶۶	۴. موضع‌گیری حضرت در برابر مفوضه
۲۶۶	کفر تو ناب <small>علی</small>
۲۶۷	۵. موضع‌گیری و <small>علیه السلام</small> برابر <small>علیه السلام</small>
۲۶۹	۶. موضع امام در برابر جائید نصرانی
۲۷۱	فصل هفتم: خلفای معاصر
۲۷۱	۱. المعتز
۲۷۲	حکومت سفاک
۲۷۲	کشتن خلیفه معزول
۲۷۳	دوران معتز و هرج و مرج
۲۷۳	استعفای اجباری
۲۷۴	المعتز و امام عسکری <small>علیه السلام</small>
۲۷۴	۱) در زندان بدترین خلق خدا
۲۷۵	۲) زندان علی بن اوتامش
۲۷۵	۳) تصمیم بر قتل امام <small>علیه السلام</small>
۲۷۶	تصحیح یک اشتباه
۲۷۹	۲. المهتدی بالله
۲۷۹	خلیفه منزوی
۲۸۰	امام در زندان مهتدی
۲۸۰	مرگ مهتدی

۲۸۱	۳. معتمد عباسی.....
۲۸۱	سعی در کشتن امام
۲۸۱	امام در زندان علی بن جرین.....
۲۸۲	فصل هشتم: نقش ویژه امام <small>علیه السلام</small>
۲۸۴	۱. نهان داشتن ولادت فرزند
۲۸۴	آنچه را دیدی نهان دار.....
۲۸۷	۲. مزده ولادت به خواص
۲۸۷	۳. اراثة آن حضرت به خواص
۲۸۸	۱) نشان دادن به یاران در روز سوم ولادت
۲۸۸	۲) نشان دادن وی به احمد بن اسحاق
۲۸۹	۳) دیدار چهار تن از یاران
۲۹۰	۴) نشان دادن به عموبن مقوش
۲۹۱	۴. تصریح به امامت او
۲۹۲	۵. اعزام مادر به مکه
۲۹۲	۶. وصیت به نام مادر
۲۹۴	۷. زمینه سازی عصر غیبت
۲۹۴	۱) نهان ساختن
۲۹۵	۲) ارجاع به نمایندگان
۲۹۵	۳) تأیید کتب فقه و اصل‌های تصنیف شده یاران
۲۹۸	فصل نهم: نظام اموال و نمایندگان
۲۹۸	۱. ابراهیم بن عبده نیشابوری
۳۰۰	۲. ایوب بن نوح
۳۰۰	۳. ایوب بن باب
۳۰۱	۴. احمد بن اسحاق رازی
۳۰۱	۵. احمد بن اسحاق اشعری
۳۰۱	شواهد بر وکالت احمد بن اسحاق
۳۰۳	۶. جعفر بن سهیل
۳۰۳	۷. حفص بن عمرو عمری
۳۰۴	۸. عثمان بن سعید عمری

- ۳۰۵ ..... (۱) رابطه پنهانی امام و عمری
- ۳۰۶ ..... (۲) حمل اموال
- ۳۰۶ ..... ۹. علی بن جعفر همانی
- ۳۰۷ ..... علی بن جعفر و صرف اموال در حج
- ۳۰۸ ..... ۱۰. قاسم بن علاء
- ۳۰۸ ..... ۱۱. محمد بن احمد بن جعفر
- ۳۰۹ ..... ۱۲. محمد بن صالح بن محمد
- ۳۰۹ ..... ۱۳. محمد بن عثمان بن سعید عمری
- ۳۱۰ ..... ۱۴. روة بن يحيى
- ۳۱۱ ..... دروغ بر امام
- ۳۱۱ ..... آتش زدن بیت المال
- ۳۱۱ ..... توقيع حضرت سجت در امن دهقان
- ۳۱۲ ..... فصل دهم: یازان و راویان حضرت
- ۳۱۲ ..... ۱. اسحاق بن اسماعیل نیشابوری
- ۳۱۷ ..... ۲. جعفر بن شریف جرجانی
- ۳۱۷ ..... ۳. حفص بن عمرو عمری
- ۳۱۷ ..... ۴. عبدالعظیم بن عبدالله
- ۳۱۸ ..... ۵. عبدالله بن جعفر
- ۳۱۹ ..... ۶. عبدالله بن حمدویه بیهقی
- ۳۱۹ ..... ۷. علی بن حسن بن علی بن فضال
- ۳۲۰ ..... ۸. علی بن عاصم کوفی
- ۳۲۱ ..... ۹. علی بن محمد بن زیاد صیمری
- ۳۲۲ ..... ۱۰. عمرکی بن علی
- ۳۲۳ ..... ۱۱. فضل بن حارث
- ۳۲۳ ..... ۱۲. فضل بن شاذان بن خلیل
- ۳۲۵ ..... ۱۳. محمد بن حسن صفار
- ۳۲۵ ..... ۱۴. محمد بن علی بن بلال
- ۳۲۶ ..... ۹ فصل یازدهم: در بستر بیماری
- ۳۲۶ ..... ۱. اعزام جاسوس

۳۲۷	درنگی کوتاه
۳۲۸	۲. حالت احتضار
۳۲۹	۳. سال رحلت
۳۳۰	۴. شواهد دال بر مسمومیت امام
۳۳۰	(۱) تصمیم مستعین بر قتل امام <small>علیه السلام</small>
۳۳۰	(۲) دیگر بار
۳۳۱	(۳) تصمیم زبیری
۳۳۲	(۴) بندی و تصمیم بر قتل امام <small>علیه السلام</small>
۳۳۲	(۵) تلاش بر قتل امام
۳۳۳	(۶) میان درندگان
۳۳۳	(۷) کوناهای سر
۳۳۳	(۸) گشودن چه
۳۳۴	واقعت ماجرا
۳۳۶	پژواک خبر شهادت
۳۳۶	نماز بر پیکر حضرت
۳۳۷	نماز فرزند بر جنازه پدر
۳۳۸	جایگاه ابدی
۳۳۹	فصل دوازدهم: رخدادهای دردناک
۳۳۹	۱. تفتیش خانه امام
۳۳۹	زمان یورش به خانه امام <small>علیه السلام</small>
۳۴۰	چگونگی یورش
۳۴۰	۲. کشمکش جعفر بر سر میراث
۳۴۱	۳. در پی دستگیری صاحب الزمان <small>علیه السلام</small>
۳۴۱	۴. تهدید شیعیان
۳۴۱	۵. اختلاف و پراکندگی
۳۴۲	۶. مهم ترین عوامل انحراف
۳۴۳	ادعای امامت از طرف جعفر

مقدمه مترجم

از برهه‌های مهم زندگی مظلومانه و سراسر رنج حضرت امام حسن عسکری علیه السلام دوره شش ساله امامت آن حضرت ردد با بران پُر اختناق سه تن از خلفای عباسی، یعنی معتز (۲۵۴-۲۵۵ ه. ق) و معتد از (۲۵۶-۲۶۰ ه. ق) صادف بود.

این محدودیت‌ها و فشار اختناق را می‌توان ناشی از دو علت زیر دانست:

۱. در عصر امام عسکری علیه السلام عراق قدرتی بزرگ را تشکیل می‌دادند که اینان حاکمیت هیچ یک از خلفای عباسی را مشروع نمی‌دانستند و بر این باور بودند که امامت الهی در فرزندان علی علیه السلام باقی است و از سویی، امام عسکری علیه السلام نیز تنها شخصیت ممتاز این خانواده بود. از این رو حضرت بیش از دیگران تحت نظر مأموران حکومتی قرار داشت.

۲. خاندان عباسی و هواداران آنها طبق روایات اخبار متواتر می‌دانستند که مهدی موعود -عجل الله تعالی فرجه الشریف- که تمامی حکومت‌های خدنگامه را در هم می‌کوبد، از نسل حضرت عسکری علیه السلام است. از این رو همواره مراقب بودند تا فرزندان بر گوار را به چنگ آورند و نابود کنند. از طرفی سران حکومت عباسی از نفوذ و موقعیت اجتماعی آن‌ها آواره بوده و پیوسته نگران بودند، لذا آن حضرت را مجبور می‌کردند که در هفته دو روز به دربار حاضر شود.

با توجه به آن فضای پر اختناق، می‌توان فعالیت‌های امام عسکری علیه السلام در جهت حفظ اسلام و مبارزه با اندیشه‌های انحرافی را، در ابعاد گوناگون بررسی کرد:

۱. کوشش‌های علمی حضرت، از جمله تربیت بیش از یکصد شاگرد عالم و هدایت کردن فیلسوف بزرگ آن زمان، اسحاق کندی که درباره تناقض‌های قرآن کتابی تألیف کرده بود؛

۲. ایجاد شبکه ارتباطی توسط امام علیه السلام؛

۳. فعالیت‌های سیاسی پنهان؛

۴. حمایت مالی از شیعیان، به ویژه یاران خاص؛
۵. تقویت و توجیه سیاسی رجال و عناصر مهم شیعه، از جمله نامه مهم آن حضرت به علی بن حسین بن بابویه قمی که بسیار در خور توجه است؛
۶. استفاده گسترده از اخبار غیبی؛
۷. آماده سازی شیعیان برای دوران غیبت.

اما کتاب شریفی که پیش رو دارید، نتیجه سال‌ها تلاش پی‌گیر فاضل محقق حجة الاسلام والمسلمین محمد جواد طبسی است که به گونه‌ای مبسوط به تبیین زندگی و شخصیت امام عسکری علیه السلام پرداخته و ابعاد گوناگون حیات سیاسی، اجتماعی آن امام همام را مورد تحقیق و بررسی قرار داده است.

تاکنون کمتر کتابی، تجالی چنین جامع از زندگی و شخصیت امام عسکری علیه السلام به دست داده است و اگر کتاب حاضر را در نوع خود بی‌نظیر ندانیم، بی‌تردید کتابی کم‌نظیر است. برای این که عموم - بقت آن خاندان عصمت و طهارت از این کتاب بهره ببرند، ترجمه آن از جانب مؤلف به حقیر محول شد. به عذر خدا و توجهات امام عسکری علیه السلام این کار به انجام رسید و به اهتمام بی‌دریغ مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم چاپ و منتشر شد. امید است که مورد استفاده دلباختگان ساحتهای علم و ادب واقع شود و بزرگان اهل قلم، کاستی‌های آن را با دیده اغماض نگریسته و با رهنمودهای خویش مترجم را مرهون الطاف خود گردانند.

قم - عباس جلالی

پیشینه مختصر

سپاس خدایی ۱۰۰۰ ساله، ثنا را کلید یاد خود و راهنمای نعمت‌هایش قرار داد، و درود او بر سرور پیامبران حضرت محمد ﷺ را ل بیت پاک او باد.

تردیدنی نیست که تاریخ نگاران و مورخان و گردآوری حوادث و رخدادهای زندگی زمینی انسان، از بزرگ‌ترین موفقیت‌های بشر تاکنون بوده است. در این روزگاران و به منظور پیوند دادن امروز انسان به گذشته وی از سوی مورخان صورت گرفته است. با وسیله‌ای برای دستیابی به آینده‌ای برتر باشد. در این راستا اشکال‌هایی برگزیده‌ها و میراث تاریخی وارد شده و ما را ناگزیر می‌سازد که در آغاز امر، صحت کلیه مطالب موجود در آنها را نپذیریم و با سرعت علمی و بر مبنای حقایق به بررسی آنها پردازیم، با این هدف که سره از ناسره و حقیقت از پیرایه‌ها را با شناسیم.

مهم‌ترین اشکال این است که بیشتر این میراث و گنجینه‌های تاریخی از تأثیر عوامل روحی و اجتماعی و سیاسی که بی‌آمد آن، انحراف قلم تاریخ نگاران از راه حق و حقیقت بوده، مصون نمانده است. شاید نیرومندترین عوامل گمراه کننده که مانع پذیرش حق و گردآوری و تدوین آن گشته، رواج سالوس‌گری و چاپلوسی در دربار شاهان، به انگیزه کسب دَهِش‌ها یا به علت بیم و هراس از خشم آنان و یا انگیزه تعصب کورکورانه و تقلیدگرایی بدون دلیل و تحمیل آرای از پیش تعیین شده بر رخدادهای تاریخی و تأمین نظر حاکمان بوده است؛ بی‌آن که از جنبه علمی دقیق و نظریه‌های واقعی، منصفانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و چه بسا نسل‌های بعدی فرد ستمکار و غاصب و مورد نفرتی را همواره الگوی عدالت و احسان قلمداد کرده‌اند!

سپاس خدایی را که در سنت تغییر ناپذیر خود، چنین مقرر داشته که کف سیلاب نابود شدنی

است و آنچه برای مردم سودمند واقع می‌شود، در زمین ماندنی خواهد بود. به راستی که او حق را بر باطل چیرگی داد تا باطل را محو و نابود سازد و باطل نابود شدنی است.

پیشوای یازدهم ما حضرت حسن بن علی عسکری علیه السلام در عرصه میراث تاریخی، علاوه بر مظلومیت عمومی اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام، از مظلومیتی ویژه خود برخوردار بوده است.

برخی از تاریخ نگاران درباره تاریخ دوران حضرت، سعی کرده‌اند در مورد آن بزرگوار، خود را به تجاهل زده و در حق او ستم روا دارند، به گونه‌ای که حتی از بیان نام مقدس آن حضرت نیز سر برتافته‌اند، گویی از این امام، که در زمان خود پیشوای مردم بوده است، در عرصه تاریخ آن زمان، هیچ‌گونه اثری مشاهده نکرده‌اند. بعضی به این بهانه که وی چند سالی بیشتر نزیسته و قنطایل و مکارم پسند، او ظاهر نشده، به بیان نام و سال وفات آن حضرت بسنده نموده و از ذکر فضایل و صفات برجسته آن بزرگوار خودداری کرده‌اند! برخی نیز به سان افراد مبتلا به چشم درد که در روز روشن به قرص خورشید نگاه ندارند، بدان حضرت نگریسته‌اند. بدیهی است چنین افرادی نه توان نگریستن به خورشید را دارند و نه قادر بر انکار روشنایی آن می‌باشند... با این وجود بعضی از مورخان، مانند: ابن صباغ مانکر، سنجی شافعی، محمد بن طلحه شافعی، سبط بن جوزی، شیرازی شافعی، قندوزی حنفی و دیگران نصیحتاً به بیان حق پرداخته و دست از لجاجت و سرسختی برداشته‌اند و واقعیت‌هایی را که بدان رسیده‌اند، یاد کرده و در آثار خویش، فصل‌هایی را به امام عسکری علیه السلام اختصاص داده و فضیلت‌ها و صفات برجسته آن حضرت را برشمرده‌اند.

انگیزه نگارش این اثر

در نیمه شعبان پانزده سال قبل به مناسبت سالزاد حضرت حجت علیه السلام، مرحوم والد، آیه‌الله شیخ محمدرضا طوسی رحمته الله علیه در بیت خود مجلسی به پا کردند که در آن، بسیاری از ائمه و فضلا و طلاب حضور داشتند. در آن شب یکی از سخنوارانی که بدان مجلس دعوت شد، ایراد سخن نمود و در گفتار خویش به بیان بخش‌هایی از شخصیت حضرت حجت علیه السلام پرداخت و در خلال سخنرانی خود، جمله‌ای را که به ساحت مقدس امام حسن عسکری علیه السلام اهانته کرده و مدعی شده بود که آن حضرت - نمود بالله - از مقام و فضیلتی جز مقام پدری حضرت حجت علیه السلام برخوردار نبوده است، به باد انتقاد گرفت. شکسته شدن حرمت امام علیه السلام از سوی آن مجله مرا آزرده؛ شیوه‌ای که غالب قلم به مردان در برابر بزرگان این امت به طور عموم و پیشوایان اهل بیت به طور خاص، برگزیده‌اند. همان شب تصمیم گرفتم با تألیف کتابی، حقایق زندگی این امام مظلوم را به رشته تحریر در آورم و با توکل

بر خدای - تبارک و تعالی - این کار را آغاز نمودم و در این گستره هر فرصتی را مغتنم شمرده و با توجه به کند و کاو فراوانی که در آثار قدما و معاصران در این زمینه داشتم، بیشتر به ژرفا و گستردگی بحث وارد می‌شدم و باورم بر ضرورت ادامه و به پایان رساندن این طرح، افزون می‌گشت، چرا که خلائهای تاریخی موجود در زندگی حضرت باید پُر شود. همچنین ابعاد دیگری از نقش آن بزرگوار در زمان خودش که به مقدار لازم، مورد تحقیق و بررسی قرار نگرفته و به اندازه کافی روشن نشده است، بیان گردد و روایاتی که دارای یک موضوع مشترکند می‌سزد در ضمن فصل و یا باب ویژه‌ای عنوان گردند.... بدین ترتیب، ادامه بحث را برای بررسی زندگی امام عسکری علیه السلام به خصوص و زندگی پیشوایان اهل بیت به طور عموم، همچنان لازم و ضروری می‌دانم؛ زیرا هر پژوهشگر و محقق به دستار ظرفیت و استعداد خویش از پرتو انوار آنها بهره می‌گیرد و چه بسیار موضوعاتی که گذشتگان بر جای گذاشتند و آیندگان در آن به تحقیق پرداختند.

کتاب حاضر فراهم آمده حدود ده سال تلاش پی‌گیر است که تنها گوشه‌هایی از زندگی مظلومانه امام حسن عسکری علیه السلام را گرد آورده. هرگز مدعی نیستم که همه موضوعات مربوط به زندگی این پیشوای بزرگ را عرضه کرده‌ام، بلکه شاکه راستین از میزان ظرفیت و توانم در برداشت از زندگی پاک و بی‌نظیر امام است و غیر معصوم به زنده قادر است بر حیات و زندگی معصوم، احاطه و آگاهی یابد؟!

این کتاب به دو بخش تقسیم می‌شود:

نخست، درباره شخصیت امام و ویژگی‌های آن - مرتبت است که دارای فصل‌هایی است و در آنها به موارد زیر اشاره کرده‌ایم:

نام و نسب آن بزرگوار، روایات خاصه و عامه بر امامت وی، زندگی آن بزرگوار در کنار پدر، مقام برجسته و جایگاه اجتماعی وی، دلایل امامت و پیشوایی و کرامات او، سخنان کوتاه و حکیمانه حضرت و به طور کلی آنچه در این زمینه از اعتقادات و فقه و دیگر موضوعات از آن حضرت رسیده است. در پایان بخش، بحثی درباره تفسیر منسوب به آن حضرت ارائه کرده‌ایم.

دوم، درباره دوران حضرت و مواضع و آثار وجودی وی در آن دوران است که این بخش نیز در فصل‌هایی تنظیم گردیده و در آنها به موضع حضرت در قبال کسانی که در امامت وی تردید داشتند، توجه آن حضرت به شیعیان و به وضعیت علویان، جنبش رهبرزنگیان، موضعگیری او در برابر انحرافات و بدعت‌ها و خلفای زمان خود و نمایندگان و یارانانش و کسانی که از او روایت نقل کرده‌اند، پرداخته‌ایم. و این بخش را با تحقیقی در رحلت آن بزرگوار و رخدادهای دردناک قبل و بعد

از آن، خاتمه بخشیده‌ایم.

امید و اطمینان کامل داریم که خواننده گرامی در مورد لغزش و اشتباه، برایم طلب بخشش نموده و پوزشم را پذیرا می‌شود و در مواردی که حق مطلب ادا شده است، من و والدینم را مرهون دعای خیر خویش خواهد گرداند.

در پایان لازم می‌دانم که خالصانه‌ترین سپاس و تقدیرهای خود را به اساتید پژوهشگری که این تلاش را ارج نهاده و نظر خویش را درباره آن بیان فرموده‌اند، تقدیم دارم. به ویژه برادر محترم استاد محقق، جناب آقای حامد عبدالخالق که این کتاب را مطالعه کرده و آرای ارزشمند خویش را در مورد آن بیان داشته و به این کیفیت مطلوب در آوردند، و نیز از برادرانم حجج اسلام، شیخ نجم الدین و شیخ محمد - عمر طیبی که همواره در جهت تکمیل و به پایان رساندن این امر، مرا تشویق فرموده‌اند، سپاس‌گزارم. و الله من وراء القصد.

قم مقدس

محمد جواد طیبی